# ĢENERĀLADVOKĀTA NĪLO JĒSKINENA [*NIILO JÄÄSKINEN*] SECINĀJUMI, sniegti 2010. gada 16. decembrī[1]

## I — Ievads

1. Tiesai iesniegtais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika iesniegts saistībā ar strīdu starp poļu etniskās izcelsmes Lietuvas pilsoni[2] Malgožatu Runeviču-Vardinu [*Malgožata Runevič-Vardyn*] un viņas vīru Polijas pilsoni Lūkasu Pāvelu Vardinu [*Łukasz Paweł Wardyn*], no vienas puses, un Viļņas pašvaldības Tieslietu departamenta Dzimtsarakstu nodaļu (Lietuva), no otras puses, kas radās pēc tam, kad šī iestāde atteicās grozīt attiecīgo personu vārdus un uzvārdus, kā tie minēti dzimšanas un laulības apliecībās, ko šis dienests tiem izsniedzis.

2. Saskaņā ar spēkā esošajiem Lietuvas Republikas tiesību aktiem fizisko personu vārdi un uzvārdi civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos ir rakstāmi[3] atbilstoši valsts oficiālās valodas rakstības noteikumiem. No tā izriet, ka ir atļauts lietot tikai latīņu burtus, neizmantojot diakritiskas zīmes[4], ligatūras[5] vai citus grozījumus latīņu alfabēta burtos, kas tiek izmantoti citās valodās, bet nav lietuviešu valodā.

3. Iesniedzējtiesa *Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas* (Viļņas pilsētas pirmā rajona tiesa)

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — M. Runeviča-Vardina apgalvo, ka pieder pie Lietuvā dzīvojošo poļu kopienas, kas veido apmēram 7% no iedzīvotāju skaita un dzīvo galvenokārt Viļņas pilsētā un apgabalā. Viņas vecāki ir poļu izcelsmes, un viņa ir iesniegusi vairāku paaudžu senus dokumentus, kas apliecina stipras kultūras, valodas un emocionālās saiknes ar poļu izcelsmes iedzīvotājiem, kas dzīvo Viļņas reģionā.

3 — Šī tiesvedība attiecas uz tādu vārdu un uzvārdu transkripciju, kas rakstīti ar burtiem, kuri cēlušies no latīņu alfabēta, nevis abu pārējo Eiropas Savienības valsts valodās esošo alfabētu, t.i., kirilicas un grieķu alfabēta, transliterāciju. Par šo pēdējo jautājumu skat. 1993. gada 30. marta spriedumu lietā C-168/91 *Konstantinidis* (*Recueil*, I-1191. lpp.).

4 — Diakritiskā zīme ir grafisks elements, ko izmanto daudzās valodās, kurās lieto latīņu alfabētu, un to var likt virs attiecīgā burta, zem tā, tam blakus vai pāri, tādējādi mainot šī burta izrunu vai pat radot papildu burtu. Piemēram, vācu valodā virs kāda burta, piemēram, "A" uzlikta trēma "¨", saukta par "umlautu", norāda, ka tiek mainīta šī burta izruna, savukārt somu valodā "Ä" ir atsevišķs burts.

5 — Ligatūra ir divu grafēmu saplūšana rakstot, līdz ar to veidojas viena vienīga jauna grafēma, kuru vai nu uzskata, vai neuzskata par atsevišķu burtu (piemēram, "OE" kļūst par "Œ").

vēlas noskaidrot, vai ar Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvas 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības [6], 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta noteikumiem, par kuriem nekad nav ticis sniegts prejudiciāls nolēmums, kā arī ar EKL 12. un 18. panta noteikumiem netiek pieļauts šāds valsts tiesiskais regulējums.

4. Tiesai jau iepriekš ir bijuši iesniegti vairāki prejudiciāli jautājumi par Eiropas Savienības pilsoņu civilstāvokli un it īpaši par viņu uzvārdu [7]. Tā savā jaunākajā judikatūrā ir pieņēmusi diezgan labvēlīgu nostāju pret privātpersonām, kuras apstrīdēja administratīvo praksi, kas saistīta ar uzvārdu rakstību civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos. Šajā gadījumā Tiesai galvenokārt ir jānosaka, vai persona, kas pieder kādai etniskajai minoritātei, vai citas dalībvalsts pilsonis var pamatoties uz Eiropas Savienības tiesībām, lai attiecīgās dalībvalsts varasiestādēm noteiktu pienākumu izmantot šīs personas dzimto valodu pretēji minētajā valstī spēkā esošajiem konstitucionālajiem principiem, kas aizsargā valsts valodu.

5. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu atklāj, ka tajā minētās problēmas izraisa diezgan asas emocijas gan no pamata lietas dalībnieku, gan attiecīgo dalībvalstu puses [8]. Ir taisnība, ka šajā tiesvedībā ir ietverti delikāti vēsturiskie un ģeopolitiskie aspekti. Viļņas reģionā norisinājās sarežģīts starpkaru laika Eiropas konflikts, un poļu izcelsmes iedzīvotāju liktenis aizvien ir radījis politisku saspīlējumu starp Lietuvas Republiku un Polijas Republiku — divām dalībvalstīm, kuras saista ilga kopēja vēsture, — no 1386. līdz 1918. gadam gan Polijas—Lietuvas ūnijas, gan Krievijas impērijas sastāvā.

6. Vārdiem un uzvārdiem ir ievērojama nozīme gan no privātpersonu, gan no valstu viedokļa. Vārds un tā rakstība personai var būt nozīmīgs tās psiholoģiskās vai etniskās, vai

6 — OV L 180, 22. lpp.

7 — Skat. spriedumu lietā *Konstantinidis* (iepriekš minēts), 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-148/02 *Garcia Avello* (*Recueil*, I-11613. lpp.), kā arī 2008. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-353/06 *Grunkin* un *Paul* (Krājums, I-7639. lpp.). Citas tiesvedības, piemēram, tā, kurā tika pasludināts 1997. gada 2. decembra spriedums lietā C-336/94 *Dafeki* (*Recueil*, I-6761. lpp.), ir attiekušās uz dzimšanas datuma transkripciju civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošā dokumentā.

8 — Tostarp skat. Lielbritānijas žurnāla *The Economist* 2010. gada 23. oktobra numura un Somijas dienas laikraksta *Helsingin Sanomat* 2010. gada 19. novembra numura rakstus par Lietuvas Republikas un Polijas Republikas attiecību pasliktināšanos saistībā ar poļu izcelsmes vārdu un uzvārdu transkripciju civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos Lietuvas Republikā.

pat nacionālās identitātes aspekts [9]. Kā piemēru šim fenomenam var minēt "ārvalstu" izcelsmes uzvārdu brīvprātīgo maiņu, kas masveidīgi norisinājās Somijā 20. gadsimta sākumā. Vēsturē vairāk vai mazāk nacionālistiski iemesli ir bijuši pamats nacionālo vai etnisko minoritāšu uzvārdu piespiedu, ne vairs brīvprātīgai maiņai, kas norisinājusies vairākās Eiropas valstīs, kā arī tiesību aktiem, ar ko noteica, ka civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos vārdi ir rakstāmi valsts valodai atbilstošā atveidojumā, izslēdzot tai neatbilstošu skanējumu. Šajā jomā pastāvošo individuālo brīvību dažās valstīs ierobežo arī ar norādēm uz sabiedriskās kārtības apsvērumiem [10]. Tiesas, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā ir saskatāms saspīlējums starp privātpersonu un valstu interesēm vārdu un uzvārdu jomā [11].

**II — Atbilstošās tiesību normas**

A — *Starptautiskās tiesību normas*

1) Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

7. Minētās konvencijas, kas tikusi parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā — "ECPAK"), 8. pantā ir noteikts šādi:

"1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību.

2. Publiskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības."

9 — Eiropas Cilvēktiesību tiesa tādējādi ir kvalificējusi uzvārdu par "personas galveno individualizācijas elementu sabiedrībā" (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010. gada 9. novembra spriedums lietā *Losonci Rose* un *Rose* pret Šveici, prasība Nr. 664/06, 51. punkts).

10 — Skat. Kangas, U., *Ihmisen nimi [Personas vārds], Lakimiesliiton kustannus*, Helsinki, 1991, 5., 6. un 12. lpp.

11 — Nina Holsta-Kristensena [*Nina Holst-Christensen*] konstatē, ka tādus lēmumus kā iepriekš minētais spriedums lietā *Grunkin* un *Paul* var uzskatīt par kaitinošiem no dalībvalstu viedokļa, bet ka tie pilsoņiem nodrošina iespēju cīnīties ar traucējošiem vai novecojušiem valsts noteikumiem. Skat. Holst-Christensen, N., "What's in a Name? — EU-retten som korrektionsfaktor i forhold til national navnelovgivning [Savienības tiesības kā koriģējošais faktors attiecībā uz valsts tiesību aktiem uzvārdu jomā]", no: *Familieret og engagement — Hilsener til Svend Danielelsen*, Kopenhāgena, Thomson Reuters Professional A/S, 2009, 187.–197. lpp.

2) SCSK Konvencija Nr. 14 par uzvārdu un vārdu norādīšanu civilstāvokļa reģistros

8. Konvencija par uzvārdu un vārdu norādīšanu civilstāvokļa reģistros, ko Starptautiskās Civilstāvokļa komisijas (turpmāk tekstā — "SCSK Konvencija Nr. 14") vadībā parakstīja 1973. gada 13. septembrī Bernē, stājās spēkā 1977. gada 16. februārī [12].

9. Minētās konvencijas 2. pantā ir noteikts:

"Ja līgumslēdzējas valsts varasiestādei ir jāizdod akts civilstāvokļa reģistrā un šim nolūkam tiek iesniegta civilstāvokļa reģistrāciju apliecinoša dokumenta kopija vai izraksts vai kāds cits dokuments, kurā uzvārdi un vārdi rakstīti ar tādiem pašiem burtiem kā valodā, kurā akts ir jāizdod, šie uzvārdi un vārdi tiek pārrakstīti burtiski bez grozījumiem un netulkojot.

Diakritiskās zīmes, ko satur šie uzvārdi un vārdi, arī tiek atveidotas pat tad, ja tādu nav valodā, kurā akts ir jāizdod."

12 — Valstis, kas pievienojušās SCSK Konvencijai Nr. 14, ir Beļģijas Karaliste, Vācijas Federatīvā Republika, Grieķijas Republika, Itālijas Republika, Luksemburgas Lielhercogiste, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika un Turcijas Republika. Ne Eiropas Savienība, ne šajā tiesvedībā tieši iesaistītās dalībvalstis, t.i., Lietuvas Republika un Polijas Republika, nav saistītas ar šo konvenciju.

B — *Eiropas Savienības tiesību akti*

1) ES līgums

10. ES līguma 4. panta 2. punktā ir noteikts:

"Savienība respektē dalībvalstu vienlīdzību saistībā ar Līgumiem, kā arī to nacionālo identitāti [..]."

2) Eiropas Savienības Pamattiesību harta

11. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [13] 7. pants ir izteikts šādā redakcijā:

"Ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību."

13 — Pasludināta Nicā 2000. gada 7. decembrī (OV C 364, 1. lpp.), grozīta un kļuvusi juridiski saistoša, pieņemot Lisabonas līgumu (OV 2007, C 303, 1. lpp.), turpmāk tekstā — "Pamattiesību harta".

3) EK līgums [14]

12. EKL 12. panta pirmajā daļā (šobrīd — LESD 18. panta pirmā daļa) ir noteikts:

"Piemērojot šo Līgumu un neskarot tajā paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ."

13. EKL 18. panta 1. punktā (šobrīd — LESD 21. panta 1. punkts) ir noteikts:

"Ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un pastāvīgi uzturēties dalībvalstu teritorijā, ievērojot šajā Līgumā noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī tā īstenošanai paredzētos pasākumus."

4) Direktīva 2000/43

14. Direktīva 2000/43, kas pieņemta, pamatojoties uz EKL 13. pantu, attiecas uz vienlīdzīgas attieksmes principa pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības īstenošanu.

14 — EKL 12. un 18. pants, uz ko attiecas prejudiciālie jautājumi, kļuva par LESD 18. un 21. pantu. Tomēr, tā kā šī lieta pamata lietas līmenī ir saistīta ar tādu Lietuvas Republikas tiesību normu piemērošanu, kas ir redakcijā pirms Līguma par Eiropas Savienības darbību stāšanās spēkā, norādes uz EK līguma normām tiks sniegtas saskaņā ar numerāciju, kas bija piemērojama līdz šim datumam.

15. Šīs direktīvas 2. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

"[..] netiešā diskriminācija iestājas tad, kad acīmredzami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse nostāda kādas rasu vai etniskas piederības personas īpaši nelabvēlīgā situācijā, salīdzinot ar citām personām, ja vien šāds noteikums, kritērijs vai prakse nav objektīvi attaisnojams ar tiesisku mērķi un ja vien tas nav proporcionāls un vajadzīgs šāda mērķa sasniegšanas līdzeklis."

16. Direktīvas 2000/43 3. pantā tās piemērošanas joma ir definēta šādi:

"1. Nepārsniedzot Kopienai piešķirtās pilnvaras, šo direktīvu piemēro visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, to skaitā arī valsts iestādēs, attiecībā uz:

[..]

h) piekļuvi pakalpojumiem un precēm un to piegādi, kas ir pieejami sabiedrībai, tostarp dzīvokļu apgādi.

2. Šī direktīva neattiecas uz dažādo attieksmi tautības [pilsonības] dēļ un neskar noteikumus un nosacījumus attiecībā uz trešās valsts

pilsoņu un bezvalstnieku iebraukšanu un uzturēšanos dalībvalstu teritorijā, un jebkuru attieksmi, kas izriet attiecīgās trešās valsts pilsoņu un bezvalstnieku juridiskā statusa rezultātā."

C — *Lietuvas Republikas tiesību akti*

1) Konstitūcija

17. Lietuvas Konstitūcijas 14. pantā ir noteikts, ka valsts valoda ir lietuviešu valoda.

2) Civilkodekss

18. Lietuvas Civilkodeksa (turpmāk tekstā — "civilkodekss") 2.20. panta 1. punktā ir noteikts, ka "ikvienam ir tiesības uz vārdu. Šīs tiesības uz vārdu ietver tiesības uz uzvārdu, vienu vai vairākiem vārdiem un pseidonīmu".

19. Civilkodeksa 3.31. pantā ir noteikts:

"Katram no laulātajiem ir tiesības saglabāt uzvārdu, kas tam bija līdz laulībām, izvēlēties sava laulātā uzvārdu kā kopīgo uzvārdu vai izvēlēties dubulto uzvārdu, ko veido, viņa uzvārdam pievienojot laulātā uzvārdu."

20. Civilkodeksa 3.281. pantā ir noteikts, ka civilstāvokļa aktus reģistrē, atjauno, groza, papildina vai labo atbilstoši tieslietu ministra izsludinātiem noteikumiem, ar ko regulē civilstāvokli.

21. Civilkodeksa 3.282. pantā ir noteikts, ka "ierakstus civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos izdara lietuviešu valodā. Vārdu, uzvārdu un toponīmus raksta atbilstoši lietuviešu valodas noteikumiem".

3) Noteikumi, ar ko regulē civilstāvokli

22. Lietuvas Republikas Tieslietu ministra 2008. gada 22. jūlija Dekrēta Nr. IR-294 par noteikumu, ar ko regulē civilstāvokli, apstiprināšanu [15] 11. punktā ir noteikts, ka ierakstus civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos izdara lietuviešu valodā.

15 — *Žin.*, 2008, Nr. 88-3541.

## III — Pamata lieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

23. Malgožata Runeviča-Vardina, dzimusi 1977. gada 20. martā Viļņā, ir poļu etniskās izcelsmes Lietuvas pilsone. Viņa norāda, ka vecāki tai ir devuši poļu vārdu "Małgorzata" un viņas tēva uzvārdu "Runiewicz".

24. Saskaņā ar iesniedzējtiesas lēmumu 1977. gada 14. jūnijā prasītājai pamata lietā izsniegtajā dzimšanas apliecībā viņas vārds un uzvārds bija atveidoti lietuviešu valodas formā, proti, "Malgožata Runevič". Tāds pats vārds un uzvārds ir norādīts arī jaunajā dzimšanas apliecībā, ko 2003. gada 9. septembrī izsniedza Viļņas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa, kā arī Lietuvas Republikas pasē, ko kompetentās varasiestādes tai izsniedza 2002. gada 7. augustā.

25. Turpretī no prasītāju pamata lietā apsvērumiem izriet, ka 1977. gadā izdotā dzimšanas apliecība bija aizpildīta ar kirilicas burtiem [16] un vārda un uzvārda pieraksts kā "Malgožata Runevič" ir tikai minētajā 2003. gadā izsniegtajā apliecībā, kā arī 2002. gadā saņemtajā pasē. Attiecīgā persona norāda, ka tā pēc sava lūguma ir panākusi, lai minētajā pasē tiktu norādīta viņas poļu "tautība" [17]. Viņa pievieno, ka, pamatojoties uz Polijas Republikas tiesību aktiem, 2006. gada 31. jūlijā Varšavas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa (Polija) tai izsniegusi dzimšanas apliecību, kurā vārds un uzvārds ir norādīti kā "Małgorzata Runiewicz".

26. Pēc tam, kad prasītāja pamata lietā kādu laiku bija uzturējusies un strādājusi Polijā, viņa 2007. gada 7. jūlijā Viļņā stājās laulībā ar Polijas Republikas pilsoni Lūkasu Pāvelu Vardinu. Viļņas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas izsniegtajā laulības apliecībā "Łukasz Paweł Wardyn" ir atveidots kā "LUKASZ PAWEL WARDYN" ar lielajiem burtiem, t.i., izmantojot latīņu alfabēta burtus bez diakritiskajām zīmēm, savukārt viņa sievas uzvārds ir atveidots kā "MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN", t.i., izmantojot tikai lietuviešu valodas burtus, kuru vidū nav burta "W". Prasītāji pamata lietā norāda, ka 2008. gadā tie saņēma Polijas Republikas laulības apliecību, kurā to vārdi un uzvārdi ir rakstīti poļu valodas

16 — Tiesai iesniegtajos lietas materiālos ir oriģinālās, Padomju Lietuvas varasiestāžu izdotās dzimšanas apliecības kopija. Tajā ir rakstīts: "Малгожата Михайловна Руневич", kas ir bērna vārda, kā arī tēva vārda ar sieviešu dzimtes piedēkli un tēva uzvārda lietuviešu valodas formā tieša transliterācija ar kirilicas burtiem. Minētajā apliecībā ailē "Национальность", t.i., "Tautība", attiecībā uz bērna tēvu un māti ir norādīs attiecīgi "Поляк" un "Полька", t.i., "polis" un "poliete".

17 — Tomēr tiesas sēdes laikā L. P. Vardins norādīja, ka viņa sievai ir Lietuvas pilsonība, precizējot, ka viņai nevar būt dubultā pilsonība.

formā [18]. Pašlaik attiecīgās personas uzturas Beļģijā kopā ar viņu laulībā dzimušo bērnu.

27. 2007. gada 16. augustā prasītāja pamata lietā iesniedza Viļņas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļai lūgumu, prasot, pirmkārt, lai viņas vārds un uzvārds, kas norādīts viņas dzimšanas apliecībā, t.i., "Malgožata Runevič", tiktu grozīti uz "Małgorzata Runiewicz" un, otrkārt, lai viņas vārds un uzvārds, kas minēti viņas laulības apliecībā, t.i., "Malgožata Runevič-Vardyn", tiktu grozīti uz "Małgorzata Runiewicz-Wardyn".

28. Ar savu 2007. gada 19. septembra vēstuli minētā nodaļa informēja M. Runeviču-Vardinu par to, ka saskaņā ar Lietuvas Republikā spēkā esošajiem tiesību aktiem nav iespējams grozīt ierakstus civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos.

29. No iesniedzējtiesas lēmuma arī izriet, ka M. Runeviča-Vardina un L. P. Vardins ir iesnieguši prasību par to, lai Viļņas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļai tiktu noteikts pienākums izsniegt jaunu dzimšanas apliecību, kā arī jaunu laulības apliecību atbilstoši lūgumiem, ko M. Runeviča-Vardina bija minētajai nodaļai iesniegusi.

*30. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas*, uzskatot, ka tā nespēj sniegt skaidru atbildi uz tiem jautājumiem par Kopienu tiesību interpretāciju un piemērošanu, kas radušies [šīs tiesas] izskatāmās lietas ietvaros, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai, ņemot vērā [..] Direktīvas 2000/43 [..] noteikumus, šīs direktīvas 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek ļauts dalībvalstīm netieši diskriminēt personas to etniskās piederības dēļ gadījumā, ja valsts tiesību akti nosaka, ka personu vārds un uzvārds civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos var tikt atveidoti, izmantojot vienīgi valsts valodas rakstu zīmes?

2) Vai, ņemot vērā [..] Direktīvas 2000/43 [..] noteikumus, šīs direktīvas 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek ļauts dalībvalstīm netieši diskriminēt personas to etniskās

18 — Tiesas sēdē Polijas valdība norādīja, ka apspriežamās dzimšanas un laulības apliecības bija jāizsniedz, pamatojoties uz divpusēju līgumu, kurš noslēgts starp Lietuvas Republiku un Polijas Republiku 1994. gada 26. aprīlī un kura 14. pantā ir noteikts, ka līgumslēdzējas puses paziņo, ka 13. panta otrajā daļā uzskaitītajām personām ir īpašas tiesības lietot savu vārdu un uzvārdu tai etniskajai minoritātei raksturīgajā skanējumā, pie kuras tās pieder. Tā precizēja, ka nenoliedz, ka Polijas Republikas civilstāvokļa aktu reģistrācijas ierēdnis var būt uzskatījis šo nosacījumu par tiešī izpildāmu tiesību normu.

piederības dēļ gadījumā, ja valsts tiesību akti nosaka, ka citas pilsonības vai etnisko grupu personu vārdi un uzvārdi civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos ir jāatveido, izmantojot latīņu burtus, neizmantojot diakritiskas zīmes, ligatūras un citus grozījumus latīņu alfabēta burtos, kas tiek izmantoti citās valodās?

3) Vai, ņemot vērā EKL 18. panta 1. punktu, kurā ir noteikts, ka ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstīs, kā arī, ņemot vērā EKL 12. panta pirmo daļu, kurā ir aizliegta diskriminācija pilsonības dēļ, šīs tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tām dalībvalstīm tiek liegts valsts tiesību aktos paredzēt, ka personu vārdi un uzvārdi civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos var tikt atveidoti, izmantojot vienīgi valsts valodas rakstu zīmes?

4) Vai, ņemot vērā EKL 18. panta 1. punktu, kurā ir noteikts, ka ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstīs, kā arī, ņemot vērā EKL 12. panta pirmo daļu, kurā ir aizliegta diskriminācija pilsonības dēļ, šīs tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tām dalībvalstīm tiek liegts noteikt valsts tiesību aktos, ka citas pilsonības vai etnisko grupu personu vārdi un uzvārdi civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos ir jāatveido, izmantojot latīņu burtus, neizmantojot diakritiskas zīmes, ligatūras un citus grozījumus latīņu alfabēta burtos, kas tiek izmantoti dažādās valodās?"

31. Šajā tiesvedībā gan rakstiskus, gan mutiskus apsvērumus iesniedza M. Runeviča-Vardina un L. P. Vardins, Lietuvas, Igaunijas, Latvijas un Polijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Čehijas, Portugāles un Slovākijas valdības iesniedza tikai rakstiskus apsvērumus.

## IV — Analīze

A — *Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību*

32. Lietuvas valdība izvirzīja iebildi par nepieņemamību attiecībā uz daļu prejudiciālo

jautājumu. Tā secināja, ka uz tiem atbildēt acīmredzami neesot Tiesas kompetencē. Savu apgalvojumu pamatojumam tā izvirzīja divu veidu iebildumus.

33. Attiecībā uz otro un ceturto prejudiciālo jautājumu minētā valdība apgalvo, ka tie esot nepieņemami tāpēc, ka neesot saistības ar pamata lietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu attiecībā uz L. P. Vardinu.

34. Attiecībā uz visiem prejudiciālajiem jautājumiem Lietuvas valdība, kurai šajā jautājumā pievienojas Čehijas valdība, uzskata, ka tie esot nepieņemami tiktāl, ciktāl tie attiecas uz valsts noteikumiem par M. Runevičas-Vardinas vārda un pirmslaulības uzvārda rakstību, jo šie rakstības noteikumi attiecoties tikai uz [dalībvalsts] iekšējo situāciju un tādējādi neattiecoties uz citām dalībvalstīm.

35. Attiecībā uz pirmo iebildumu par L. P. Vardina procesuālo situāciju ir jānorāda, ka no judikatūras izriet, ka ar jēdzienu "attiecīgās puses" Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 23. panta 1. punktā tiek saprastas tikai puses tajā valsts tiesā izskatāmajā lietā, kas uzdevusi prejudiciālo jautājumu, un neviena cita persona [19].

36. Attiecībā uz tāda prejudiciāla jautājuma pieņemamību, kam nav saistības ar pamata lietas priekšmetu vai kas ir hipotētisks, es atgādinu, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru [20] prejudiciālā nolēmuma procedūrā valsts tiesa, ņemot vērā lietas īpatnības, vislabāk var noteikt gan to, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai šī tiesa varētu pieņemt nolēmumu, gan to, cik atbilstīgi ir Tiesai uzdotie jautājumi. Tātad gadījumā, ja uzdotie jautājumi skar Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu.

37. Šajā gadījumā valsts tiesa savā nolēmumā par prejudiciālo jautājumu uzdošanu norāda, ka prasību tajā kopīgi iesniedza M. Runeviča-Vardina un L. P. Vardins, kurus šī tiesa kvalificējusi par "prasītājiem". Tā kā L. P. Vardins ir lietas dalībnieks pamata tiesvedībā, viņš līdz ar to ir arī dalībnieks Tiesas procesā. Tādējādi prejudiciālie jautājumi nav nepieņemami tiktāl, ciktāl tie attiecas uz viņu, pat tādā gadījumā, ja izrādās, ka iesniedzējtiesā iesniegtās

19 — It īpaši skat. 2003. gada 9. decembra spriedumu lietā C-116/02 *Gasser* (*Recueil*, I-14693. lpp., 27. punkts).

20 — It īpaši skat. 2005. gada 22. novembra spriedumu lietā C-144/04 *Mangold* (Krājums, I-9981. lpp., 34. un nākamie punkti), 2010. gada 24. jūnija spriedumu lietā C-98/09 *Sorge* (Krājums, I-9981. lpp., 24. punkts) un 2010. gada 12. oktobra spriedumu lietā C-45/09 *Rosenbladt* (Krājums, I-9391. lpp., 32. punkts).

prasības priekšmets attiecas tikai uz M. Runevičas-Vardinas situāciju.

B — *Par lietas būtību*

38. Iesniedzējtiesa uzskatīja par vajadzīgu sava nolēmuma pieņemšanai un par juridiski atbilstošu savos prejudiciālajos jautājumos ietvert faktiskos un juridiskos apstākļus, kas attiecas uz L. P. Vardinu. No iepriekš minētās judikatūras izriet, ka Tiesa tikai tad var atteikties lemt par valsts tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ja acīmredzami ir skaidrs, ka prasītajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata lietas faktisko situāciju vai priekšmetu, vai arī izvirzītā problēma ir hipotētiska. Es uzskatu, ka šajā gadījumā tas tā nav.

1) Ievada apsvērumi

a) Par kompetenču sadalījumu

39. Attiecībā uz otro iebildumu, kas saistīts ar apgalvojumu par prejudiciālo jautājumu priekšmeta tikai iekšējo raksturu tiktāl, ciktāl tie ir saistīti ar M. Runevičas-Vardinas vārdu un pirmslaulības uzvārdu, es atgādinu, ka, ņemot vērā Tiesas judikatūru [21], šī problēma attiecas nevis uz iebildi par nepieņemamību, bet uz jautājumu pēc būtības, kas tiks skatīts turpmāk.

40. Līdz ar to ir jāsniedz atbilde uz visiem prejudiciālajiem jautājumiem, tostarp arī tiktāl, ciktāl tie attiecas uz M. Runevičas-Vardinas civilstāvokli pirms laulības.

41. Savienības tiesības neietekmē dalībvalstu kompetenci organizēt to sistēmas, kas regulē vārdu un uzvārdu atveidojumu civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos [22]. Tā kā civilstāvokļa jēdziens Savienības līmenī nav saskaņots [23], katras dalībvalsts tiesību aktos ir jānosaka nosacījumi, ar kādiem attiecīgajos reģistros piešķir, groza vai atveido tādus elementus.

21 — 2000. gada 13. janvāra spriedums lietā C-254/98 *TK-Heimdienst* (*Recueil*, I-151. lpp., 14. un 15. punkts).

22 — Skat. it īpaši 2007. gada 19. aprīļa spriedumu lietā C-444/05 *Stamatelaki* (Krājums, I-3185. lpp., 23. punkts). Par būtiskajām atšķirībām valstu noteikumos attiecībā uz uzvārdu, kā arī par šīs situācijas aspektiem skat. spriedumu lietā *Dafeki* (iepriekš minēts, 14. un nākamie punkti).

23 — "Civilo statusu var definēt kā veidu, kā tiek konstatēti galvenie fakti, kas saistīti ar personu un ģimenes stāvokli, tādi kā dzimšana, laulība, uzvārds un pilsonība [tautība]. Paplašinot ar civilo stāvokli saprot arī publisko dienestu, kura pienākums ir izdot aktus, ar kuriem konstatē šos faktus, noslēgt laulības un izsniegt izrakstus, ģimenes stāvokļa grāmatiņas un citus dokumentus", ir teikts Francijas Senāta ziņojumā par Starptautisko Civilstāvokļa komisiju (Nr. 277, 2001.–2002. gada regulārā sesija). Tomēr nav visām dalībvalstīm kopējas civilā statusa jēdziena definīcijas, un dažas valstis var izmantot atšķirīgus terminus, lai raksturotu abu kategoriju priekšmetus, kas norādīti šajā citātā.

42. Šīs kompetences īstenošanā dalībvalstīm tomēr ir jāievēro Savienības tiesības un šajā gadījumā it īpaši noteikumi attiecībā uz nediskriminācijas principu, Eiropas pilsonību un personu brīvu pārvietošanos [24].

b) Par laika aspektiem pamata tiesvedībā

43. Divi laika faktori var radīt problēmas attiecībā uz M. Runevičas-Vardinas dzimšanas apliecību, kuru vispirms 1977. gadā Padomju Lietuvas varasiestādes izdeva ar kirilicas burtiem [25] un kuras jaunā versija pēc tam tika izsniegta 2003. gadā lietuviešu valodā. Lietuvas Republika pēc neatkarības atjaunošanas 1990. gadā Eiropas Savienībai pievienojās tikai 2004. gada 1. maijā. Saistībā ar to M. Runeviča-Vardina izmantoja Savienības tiesību garantētās tiesības, it īpaši pārvietošanās un uzturēšanās tiesības, kas saistītas ar Eiropas pilsonību, tikai vairākus gadus pēc sava vārda un uzvārda reģistrācijas.

44. Tādējādi rodas jautājums par iesniedzējtiesas nolēmumā minēto Savienības tiesību normu piemērošanas jomu laikā, un šis jautājums ir aplūkojams no diviem aspektiem — vispārīgā un individuālā.

45. No pirmā aspekta raugoties, var atgādināt, ka tiek uzskatīts, ka, pievienojoties Eiropas Savienībai, attiecīgā dalībvalsts ir integrējusi *acquis communautaire*, kā tas it īpaši izriet no Direktīvas 2000/43 un EKL noteikumiem, kas minēti nolēmumā par prejudiciālo jautājumu uzdošanu, un ka, sākot ar šo pievienošanos, Lietuvas Republikai ir jāievēro minētās tiesību normas un jānodrošina to ievērošana. Tomēr, pēc manām domām, no šī uzdevuma neizriet pienākums ar atpakaļejošu spēku grozīt to administratīvo aktu saturu, kuri bija spēkā, pirms attiecīgā valsts kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti, un kuri attiecas uz faktiem, kas norisinājušies pirms šī datuma.

46. No otrā aspekta raugoties, jānorāda, ka M. Runevičas-Vardinas pārrobežu situācija, protams, radās labu laiku pēc viņas identitātes konstatējuma strīdīgajā civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošajā dokumentā, bet tiek prasīta Savienības tiesību piemērošana, sākot ar apspriežamo tiesību normu stāšanos spēkā attiecīgajā dalībvalstī, lai no tās gūtu atbilstīgās sekas attiecībā uz šo situāciju, kā arī uz jebkuru citu jau pastāvošu situāciju, uz kuru turpmāk attiecas šīs tiesības.

47. Tomēr, pēc manām domām, Savienības tiesības nevar prasīt, lai ar atpakaļejošu spēku tiktu grozīta dzimšanas apliecība, kas izdota

24 — Skat. it īpaši spriedumu lietā *Garcia Avello* (iepriekš minēts, 25. lpp.).

25 — Es atgādinu, ka tajā laikā visas Eiropas valstis *de facto* bija atzinušas Baltijas valstu aneksiju Padomju Savienībā.

pirms [dalībvalsts] pievienošanās Savienībai. Turpretī nav noliedzams, ka tās var privātpersonai piešķirt tiesības prasīt, lai dalībvalsts tai izsniedz civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošu dokumentu, ar kuru tās dzimšanas apliecībā ietvertie dati tiek apliecināti, izmantojot atšķirīgu rakstību tās vārda un uzvārda identifikācijā, ko Lietuvas Republikas varasiestādes attiecībā uz M. Runeviču-Vardinu ir izdarījušas 2003. gadā.

c) Par pamata lietas pārrobežu aspektiem

48. Lietuvas valdība norāda, ka dažu pamata lietas daļu visi dati attiecas vienīgi uz tās teritoriju. Tā uzskata, ka M. Runevičas-Vardinas lūgumi par viņas vārda un uzvārda grozīšanu dzimšanas apliecībā neattiecas uz Savienības tiesībām, jo minētais dokuments ir izdots Lietuvā un attiecas uz Lietuvas pilsoni. Es atgādinu, ka runa ir par pamatjautājumu, nevis par jautājumu, kas attiecas uz iebildi par nepieņemamību.

49. Turpretī nav nekādu šaubu par saistību ar Savienības tiesībām attiecībā uz citiem lietas aspektiem, proti, tiem aspektiem, kas ir saistīti ar abu prasītāju pamata lietā uzvārdu reģistrāciju viņu laulības apliecībā, jo ir runa par atšķirīgu pilsonību laulātajiem, kas abi ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā.

50. Attiecībā uz Direktīvu 2000/43 ir jānorāda, ka tā ievieš diskriminācijas aizlieguma principu rasu vai etniskās piederības dēļ, kas noteikts ar EKL 13. panta 1. punktu. Šī principa piemērošanas jomu neierobežo ne iekšējais raksturs, ne attiecīgā situācija, bet, vispārīgi raugoties, Kopienai (vai Savienībai) piešķirto kompetenču ierobežojumi un, specifiskāk raugoties, Direktīvas 2000/43 piemērošanas joma, kas definēta šajā pašā direktīvā, ņemot vērā, ka tā, pēc manām domām, aptver arī pilnībā iekšējas situācijas [26].

51. Savukārt EKL 12. un 18. panta piemērojamība ir atkarīga no tā, vai situācija atrodas vai neatrodas EK līguma piemērošanas jomā. Kā jau esmu norādījis, jautājumi, kas saistīti ar laulības apliecību, nepārprotami var attiekties uz Savienības tiesību noteikumiem, kas saistīti ar pamatbrīvībām. Attiecībā uz M. Runevičai-Vardinai 2003. gadā izsniegto dzimšanas apliecību — es atgādinu, ka [prasītāja pamata lietā] ir norādījusi vairākas praktiskas grūtības, ar kurām tā pēc pašas apgalvotā ir saskārusies Polijā un Beļģijā saistībā

26 — Šajā ziņā skat. Ringelheim, J., "The Prohibition of Racial and Ethnic Discrimination in Access to Services under EU Law", no: *European Anti-discrimination Law Review*, Nr. 10, 2010, 11. lpp., kurā citēts: Bell, M., *Anti-Discrimination Law and the European Union*, Oxford University Press, 2002, 137. lpp.

ar viņas uzvārda atšķirīgo rakstību Lietuvas un Polijas civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošajos dokumentos attiecībā uz viņas ģimeni un viņu pašu. Pēc manām domām, tāda Savienības pilsoņa situācija, kurš ir īstenojis savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un stājies laulībā ar citas dalībvalsts pilsoni, saistībā ar viņa izcelsmes valsts izsniegtiem civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošiem dokumentiem nav kvalificējama par pilnībā iekšēju situāciju, ja šīs valsts tiesību akti ir izraisa to, ka abu laulāto kopējais uzvārds nevar tikt vienveidīgi atveidots civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos, kas attiecas uz viņiem abiem. Šāda situācija ietilpst EK līguma piemērošanas jomā.

52. Šajā gadījumā, protams, pamata lietā ir tādi elementi, kas saistīti tikai ar Lietuvas Republikas teritoriju. Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesa nevar atteikties lemt par šo lietu tikai šī viena apsvēruma dēļ [27]. Izšķirīgais kritērijs ir tas, vai prasītajai interpretācijai ir vai nav saistība ar pamata lietu. Ir novērojams, ka praksē M. Runevičas-Vardinas dzimšanas apliecības saturs var tikt izmantots par pamatu norādēm citos dokumentos, tādos kā attiecīgās personas pase vai laulības apliecība, kas arī ir minētās lietas priekšmets. Tādējādi, lai gan daži fakti ir saistīti tikai ar valsts teritoriju, atbilde tomēr iesniedzējtiesai var būt lietderīga.

27 — Skat. it īpaši 2003. gada 15. maija spriedumu lietā C-300/01 *Salzmann* (*Recueil*, I-4899. lpp.).

53. Līdz ar to es uzskatu, ka Tiesai ir jāatbild uz tai uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

2) Par Direktīvas 2000/43 piemērojamību

54. Ja pamata lietā izteiktiem prasījumiem par netiešās diskriminācijas etniskās izcelsmes dēļ esamību [28] Direktīvas 2000/43 izpratnē tās tiesību normas nav piemērojamas, tad Tiesa *ratione materiae* nav kompetenta atbildēt uz iesniedzējtiesas uzdoto pirmo un otro prejudiciālo jautājumu.

55. Lielākā daļa lietas dalībnieku, kas iesnieguši savus apsvērumus, uzskata, ka Direktīva 2000/43 nebūtu piemērojama šajā lietā.

28 — Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2005. gada 13. decembra spriedumā lietā *Timichev* pret Krieviju (prasības Nr. 55762 un 55974/00, *Recueil des arrêts et décisions*, 2005-XII, 55. punkts) ir atzinusi, ka "etniskās piederības jēdziens pamatojas uz tādas sociālās grupas ideju, kurai ir kopīga tautība, cilts piederība, reliģija, valoda, kultūras un tradīciju izcelsme un vide". Skat. arī De Schutter, O., "L'interdiction de discrimination dans le droit européen des droits de l'homme — Sa pertinence pour les directives communautaires relatives à l'égalité de traitement sur la base de la race et dans l'emploi", ziņojums publicēts Eiropas Komisijas pakļautībā, OPOCE, Luksemburga, 2005, spec. 7., 15., 38. un 39. lpp.

Izņēmums ir vienīgi prasītāji pamata lietā un Portugāles valdība [29].

56. Prasītāji pamata lietā norāda, ka minētās direktīvas materiālā piemērošanas joma ir ļoti plaša un aptver vairākus sabiedriskās dzīves aspektus. Atšķirībā no citām direktīvām, kas saistītas ar vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu, Direktīva 2000/43 pārsniedz nodarbinātības un profesionālās apmācības jomu, kā likumdevējs bija paredzējis [30].

57. Neapšaubāmi, atšķirībā no Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvas 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju [31], Direktīvā 2000/43 no tās piemērošanas jomas nav tieši izslēgti civilstāvokļa jautājumi. Tomēr priekšlikumā, uz kuru pamatojoties tika pieņemta Direktīva 2000/43, ir precizēts, ka šī direktīva aptver attiecīgās jomas tikai tiktāl, ciktāl tās ietilpst Kopienai saskaņā ar EK līgumu piešķirto pilnvaru robežās [32]. Minētās direktīvas 3. pantā ir atgādināts, ka tā ir pieņemta, ņemot vērā šīs robežas. Kā es jau norādīju, vārda un uzvārda norādīšana civilstāvokļa reģistros neietilpst Savienības pilnvarās.

58. Turklāt Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punktā [33], ar ko tiek izsmeļoši noteikta tās materiālā piemērošanas joma, pēc manām domām, nav ietverts neviens elements, kas būtu saistīts ar tādām specifiskām jomām kā civilstāvoklis un ar to saistīto dokumentu izdošana. Starp jomām, kurās ir aizliegta diskriminācija rasu vai etniskās piederības dēļ, minētā punkta h) apakšpunktā ir minēta "piekļuv[e] pakalpojumiem un precēm un to piegād[e], kas ir pieejami sabiedrībai, tostarp dzīvokļu apgād[e]". Tā ir vienīgā daļa, kas varētu būt atbilstīga šajā lietā, ņemot vērā, ka pārējās ir runa par profesionāliem, sabiedriskiem vai apmācības aspektiem, kam nav nekādas saistības ar pamata lietas priekšmetu. Tomēr nevar uzskatīt, ka tiesību akti par vārdu un uzvārdu rakstību civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos tieši attiektos uz "pakalpojuma" jēdzienu šīs direktīvas izpratnē [34].

29 — Minētā valdība skaidri nepauž nostāju šajā jautājumā, bet izsakās par labu nesaderībai starp Direktīvu 2000/43 un tādiem valsts tiesību aktiem kā pamata lietā apspriežamie tiesību akti.

30 — Saskaņā ar 1999. gada 25. novembra Priekšlikumu Padomes Direktīvai, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (COM(1999) 566, galīgā redakcija, 5. lpp.), "ir nepieciešama plaša piemērošanas joma, lai sniegtu jūtamu ieguldījumu rasisma un ksenofobijas izskaušanā Eiropā". Skat. arī Direktīvas 2000/43 preambulas 12. apsvērumu.

31 — OV L 303, 16. lpp. Minētā atšķirība starp šīm abām direktīvām ir vēl jo nozīmīgāka tāpēc, ka tās ir pieņemtas vienā laika periodā un ar vienu juridisko pamatu, t.i., EKL 13. pantu.

32 — Direktīvas priekšlikums (COM(1999) 566, galīgā redakcija, 7. lpp.).

33 — Kā norādīts Direktīvas 2000/43 preambulas 13. apsvērumā, minētās direktīvas 3. panta 2. punkts izslēdz no tās piemērošanas jomas diskrimināciju pilsonības dēļ.

34 — Attiecībā uz šo jēdzienu skat. Ringelheim, J. rakstu (iepriekš minēts), 11. un nākamās lpp.

59. Prasītāji pamata lietā apgalvo, ka viņu situācija ietilpst šo noteikumu [piemērošanas] jomā tāpēc, ka ir jāuzrāda personu apliecinošs dokuments un dažādu veidu dokumenti, apliecības vai diplomi, lai varētu īstenot noteiktas tiesības, kā arī gūt iespēju lietot Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punktā minētās preces un pakalpojumus.

60. Tomēr šāda argumentācija mani nepārliecina. Šīs direktīvas sagatavošanas dokumentos [35] ir norādīts, ka tās 3. panta 1. punkta h) apakšpunktā ir prasīts, lai "lēmumi" par piekļuvi precēm un pakalpojumiem vai preču un pakalpojumu piegādi nepamatotos uz rasu vai etnisko piederību. Lai ilustrētu, uz ko var attiekties diskriminācija piekļuves precēm vai pakalpojumiem jomā, kas ierobežo ekonomisko un sabiedrisko integrāciju, Komisija ir devusi piemēru par finansējuma pieejamību, kas izriet no lēmumiem, kuri pieņemti attiecībā uz aizdevumiem mazajiem uzņēmumiem vai hipotekārajiem kredītiem [36]. Šajā piemērā saikne starp pieņemto lēmumu un piekļuvi lūgtajam pakalpojumam ir tieša un acīmredzama. Turpretī pasākumi, par kuriem ir runa pamata lietā, man nešķiet tādi, uz kuriem varētu attiekties šāda cēloņsakarība.

61. Prasītāju pamata lietā pieņemto nostāju varētu atbalstīt tikai tad, ja ņemtu vērā tiesību aktu par vārdu un uzvārdu rakstību netiešo ietekmi tiktāl, ciktāl ar šiem tiesību aktiem, nevis tajos norādītā vai tiem pamatā esošā mērķa, bet praktisko seku ziņā varētu tikt ierobežota attiecīgo personu piekļuve noteiktām precēm vai pakalpojumiem, tādiem kā aviobiļešu iegāde, bankas konta atvēršana vai kāda administratīva pasākuma īstenošana, kamēr citi laulātie līdzvērtīgā situācijā nesaskartos ar šādiem potenciāli atturošiem šķēršļiem [37].

62. Es nepievienojos šai argumentācijai. Ja iepriekš aprakstītajās situācijās būtu kāda diskriminācija, tā izrietētu nevis no pašiem attiecīgajiem tiesību aktiem, bet no preču un pakalpojumu piegādātāju reakcijas uz tiem uzrādītajiem civilstāvokļa dokumentiem. Šāda privātpersonu rīcība ir jānošķir no publisko varasiestāžu pieņemtiem pasākumiem.

63. Turklāt nav iespējams *a priori* noteikt, vai preču un pakalpojumu piegādātāju radītā diskriminācija etniskās piederības dēļ varētu rasties no šīs [etniskās] piederības norādes

35 — Direktīvas priekšlikums (COM(1999) 566, galīgā redakcija, 8. lpp.).

36 — Direktīvas priekšlikums (COM(1999) 566, galīgā redakcija, 5. lpp.).

37 — Šo nostāju var aizstāvēt tiktāl, ciktāl attiecībā uz kādu diskrimināciju svarīgāka ir apspriežamo tiesību aktu ietekme, nevis likumdevēja nodoms. Tādējādi Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir minēta "nelabvēlīga situācija". Savukārt 2008. gada 10. jūlija spriedumā lietā C-54/07 *Feryn* (Krājums, I-5187. lpp.) Tiesa pamatojās uz strīdīgā pasākuma konkrētajām sekām, t.i., tā preventīvo iedarbību, raksturojot tiešu diskrimināciju, pieņemot darbā Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos vai nu tiešā veidā (pašas [etniskās] piederības dēļ), vai netiešā veidā (vārdu un uzvārdu rakstības dēļ), vai drīzāk to izraisītu šādas norādes neesamība. Pamata lietas apstākļos M. Runeviča-Vardina norāda uz grūtībām, kas tai radušās tāpēc, ka Lietuvas pilsoņu civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos nav atļauts lietot poļu alfabēta burtus. Citos apstākļos persona varētu saskarties ar diskrimināciju tad, ja civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos būtu norādīta tās etniskā piederība mazākumtautībai [38]. Es atgādinu, ka netieša diskriminācija iestājas tad, kad acīmredzami neitrāls kritērijs var radīt noteiktai personu grupai īpaši nelabvēlīgu situāciju, salīdzinot ar citām personām. Dalībvalstīm ir aizliegts piemērot šādu kritēriju, izņemot gadījumus, kad tās spēj sniegt pienācīgu pamatojumu. No sniegtās Savienības tiesību interpretācijas nedrīkst izrietēt, ka abi minētie gadījumi, kas ir alternatīvi un savstarpēji izslēdzoši, var attiecībā pret dalībvalsti tikt atzīti par diskriminējošiem.

64. M. Runevičas-Vardinas un L. P. Vardina minētās konkrētās problēmas izriet no *atšķirības* viņu vārdu un uzvārdu rakstībā Lietuvas un Polijas civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos, nevis no izmantotās rakstības pašas par sevi. Nevar rasties nekādas šaubas par savienību starp "MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN" un "LUKASZ PAWEL WARDYN" — dokumentā ar lielajiem burtiem izdarītās norādes —, ņemot vērā viņu Lietuvā izsniegto laulības apliecību. Izklāstītajai problemātikai nav saistības ar Direktīvā 2000/43 paredzētajiem diskriminācijas faktoriem.

65. Pēc manām domām, pašlaik Tiesa nevar atzīt, ka gadījumos, kuros laulības esamībai būtu nozīme attiecībā uz piekļuvi precēm vai pakalpojumiem, šo faktu varētu secināt no laulāto uzvārdu identiskuma vai izslēgt, ja uzvārdi nav identiski. Šajā gadījumā, tāpat kā jebkurā līdzīgā situācijā, tikai laulības apliecība vai tāda paša veida civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošs dokuments var noteikt laulības saišu esamību, neradot nekādas šaubas.

66. Turpinot es uzsveru, ka gadījumā, ja Tiesa atzītu Direktīvas 2000/43/EK 3. panta 1. punkta h) apakšpunkta plašu piemērošanu tādējādi, ka tajā būtu ietvertas netiešās sekas, kādas tiesību akti par civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos izmantoto vārdu un uzvārdu rakstību varētu radīt attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem, tas

38 — M. Runevičas-Vardinas poļu izcelsme ir norādīta Lietuvas pasē, kas tai tika izsniegta 2002. gadā, bet tāda norāde varētu tikt uzskatīta par diskriminācijas iemeslu dažās dalībvalstīs.

radītu šīs direktīvas piemērošanas problēmas uzņēmumiem, uz kuriem acīmredzami attiecas tās piemērošanas joma. Piemēram, ja netiešā diskriminācija etniskās piederības dēļ būtu saistīta ar ierobežojumiem saistībā ar rakstu zīmju lietošanu civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos, šāda interpretācija dotu iespēju apgalvot, ka pastāv diskriminācija attiecībā uz visiem pakalpojumu piegādātājiem, kuriem tehnisko noteikumu vai standartizācijas dēļ ir pienākums viņu izdotajos dokumentos un komunikācijā saistībā ar klientiem izmantot diezgan ierobežotu skaitu grafēmu un zīmju [39]. Iespēja, kaut tikai potenciāla, ka šāda prakse tiktu kvalificēta par tādu, kam ir diskriminējoša ietekme, man šķiet pārmērīga un nepamatota.

67. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es uzskatu, ka tādi valsts tiesību akti kā pamata lietā apspriežamie neietilpst Direktīvas 2000/43 materiālajā piemērošanas jomā.

39 — Piemēram, saskaņā ar Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (SCAO) Dokumentu Nr. 9303 ceļošanas dokumentu mašīnlasāmajā tekstā atļauto zīmju vidū ir tikai cipari un angļu alfabēta lielie burti, kas iekļauti minētā dokumenta 8. pielikuma papildinājumā, bet pārējie burti un diakritiskās zīmes tiek transkribētas vai transliterētas atbilstoši 9. pielikuma papildinājumā iekļautajai normai (skat. *Documents de voyage lisibles à la machine*, SCAO interneta mājaslapā: www2.icao.int). Aviosabiedrības parasti piemēro šo pašu principu attiecībā uz pasažieru uzvārdu norādīšanu aviobiļetēs.

3) Par jautājumiem saistībā ar diskrimināciju pilsonības dēļ un Eiropas pilsonību

68. Saskaņā ar EKL 17. pantu ikviena persona, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Eiropas Savienības pilsonis, no kā izriet EK līgumā paredzētās tiesības un pienākumi, kuru vidū ir tiesības atsaukties uz nediskrimināciju pilsonības dēļ, kas paredzēta EKL 12. panta 1. punktā, kā arī uz pārvietošanās un uzturēšanās brīvību dalībvalstīs, kas paredzēta EKL 18. panta 1. punktā, un tas attiecas uz visām situācijām, kas ietilpst Savienības tiesību *ratione materiæ* piemērošanas jomā [40].

a) Par EKL 12. panta interpretāciju attiecībā uz dažādajiem lūgumiem par civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošu dokumentu grozīšanu

69. Ņemot vērā pamata lietas faktus, es uzskatu, ka, atbildot uz trešo un ceturto prejudiciālo jautājumu, ir jānošķir trīs lūgumu kategorijas, ko iesniedza prasītāji pamata

40 — Par šo dažādo nosacījumu apvienojumu skat. 2008. gada 22. maija spriedumu lietā C-499/06 *Nerkowska* (Krājums, I-3993. lpp., 21. un nākamie punkti), kā arī 2010. gada 2. marta spriedumu lietā C-135/08 *Rottmann* (Krājums, I-1449. lpp., 43. un nākamie punkti).

lietā, proti, pirmkārt, M. Runevičas-Vardinas lūgums grozīt viņas dzimšanas apliecību, otrkārt, L. P. Vardina lūgums par laulības apliecību un, treškārt, lūgums par pēdējā apliecībā minēto M. Runevičas-Vardinas laulības uzvārdu.

70. Attiecībā uz vārdu un pirmslaulības uzvārdu, kas norādīts M. Runevičas-Vardinas dzimšanas apliecībā, ko izdevusi Viļņas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa atbilstoši Lietuvas Republikas tiesību aktiem, es uzskatu, ka EKL 12. panta noteikumi šai situācijai nav piemērojami. Nav iespējama diskriminācija pilsonības dēļ, ņemot vērā, ka M. Runeviča-Vardina ir tās dalībvalsts pilsone, kuras tiesību akti tiek apspriesti. Turklāt es uzsveru, ka minētā panta redakcija vācu valodā [41], kas nav mainīta kopš 1957. gada Romas līguma, parāda, ka diskriminācija pilsonības dēļ attiecas uz diskrimināciju starp dažādu dalībvalstu pilsoņiem, nevis uz diskrimināciju saistībā ar piederību etniskajai minoritātei.

71. Attiecībā uz L. P. Vardina iesniegto lūgumu grozīt laulības apliecību — es precizēju, ka tas neattiecas uz viņa uzvārdu, kurš tika atveidots bez pārveidojumiem, salīdzinot ar tā sākotnējo formu, bet uz viņa vārdiem, kuri tika atveidoti lietuviešu valodas formā ("Lukasz Pawel"), t.i., bez diakritiskajām zīmēm ("Łukasz Paweł"), kuras ir tās valsts valodā, kurā viņš ir dzimis un kuras pilsonis viņš ir, t.i., Polijas Republikas [valsts] valodā. Turklāt L. P. Vardins uzskata, ka viņš personīgi ir ticis diskriminēts savas poļu pilsonības dēļ tiktāl, ciktāl atšķirībā no Lietuvas pilsoņiem, kuri stājas laulībā, viņam nebija iespējas nodot savai sievai savu autentisko uzvārdu, t.i., "Wardyn", jo tas attiecībā uz viņa sievu tika atveidots lietuviešu valodas formā kā "Vardyn".

72. Attiecībā uz šo situāciju lietas dalībnieki, kas iesniedza Tiesai apsvērumus, lielākoties pieļāva EKL 12. panta piemērojamību, un es šai nostājai pievienojos. Polijas pilsonis L. P. Vardins noslēdza pārrobežu laulību Lietuvā ar šīs otras dalībvalsts pilsoni. Turklāt pašlaik viņš kopā ar savu sievu un viņu laulībā dzimušo bērnu dzīvo ārpus Lietuvas un Polijas teritorijas, t.i., Beļģijā, kurā viņš pēc paša apgalvotā ir saskāries ar grūtībām saistībā ar atšķirību starp viņa uzvārdu un uzvārdu, ko Lietuvas varasiestādes piešķīrušas viņa sievai.

73. Attiecībā uz EKL 12. panta noteiktajām prasībām tikai Lietuvas Republika un Čehijas Republika uzskata, ka ar minēto pantu tiek pieļauti tādi tiesību akti kā pamata lietā

41 — "Unbeschadet besonderer Bestimmungen der Verträge ist in ihrem Anwendungsbereich jede Diskriminierung aus Gründen der *Staatsangehörigkeit* verboten" (izcēlums mans).

apspriežamie tiesību akti. Es esmu pretējās domās turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ. Turklāt es norādu, ka, man šķiet, ir notikusi netiešā diskriminācija pilsonības dēļ, tādējādi skarot EKL 12. pantu, attiecībā uz Savienības pilsoni, kurš nolēmis stāties laulībā dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kuras pilsonis viņš ir, un tikai šī iemesla dēļ pacietis savu sākotnējo vārdu grozījumu laulības apliecībā.

74. Turpretī, pēc manām domām, nav diskriminācijas, kas varētu izrietēt no tā, ka dalībvalsts pilsonim nav bijusi iespēja nodot savai sievai savu uzvārdu sākotnējā formā, jo šādas apgalvotās "tiesības" man šķiet nesaderīgas ar dzimumu līdztiesības principu, kas it īpaši noteikts Savienības tiesībās [42]. Jebkurai personai, vīrietim vai sievietei, stājoties laulībā, ir jābūt iespējai izvēlēties starp dažādām iespējām, tādām kā: vai nu paturēt savu uzvārdu, vai pieņemt sava dzīvesbiedra uzvārdu [43], vai arī pieņemt salikto uzvārdu, ja šādu iespēju paredz tiesību akti, kas piemērojami šai laulībai. Nav noliedzams, ka M. Runevičai-Vardinai bija šāda izvēle [44], turpretī L. P. Vardins nedrīkst pieprasīt iespēju piešķirt viņai savu uzvārdu.

75. Es uzskatu, ka šajā gadījumā ir aizskarts vispārējais vienlīdzīgas attieksmes princips, jo valsts pilsoņi, kuriem parasti ir vārds un uzvārds, kuru rakstība atbilst lietuviešu valodai, saņem labāku attieksmi nekā citu dalībvalstu pilsoņi, kuriem ir uzvārdi ar burtiem vai diakritiskām zīmēm, kādu minētajā valodā nav [45]. Līdz ar to ir jāuzdod jautājums par to, vai šāds aizskārums, kas var radīt netiešo diskrimināciju pilsonības dēļ, tomēr ir objektīvi attaisnots ar likumīgu mērķi, kā arī ar samērīgiem pasākumiem norādītā mērķa sasniegšanai.

42 — Skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā *Losonci Rose* un *Rose* pret Šveici (iepriekš minēts, 47. punkts), kurā ir uzsvērts, "ka Eiropas Padomes dalībvalstu vidū ir vienprātība par laulāto uzvārdu vienlīdzīgu izvēli un ka starptautiskā mērogā attīstība Apvienoto Nāciju Organizācijā attiecībā uz dzimumu līdztiesību šajā īpašajā jomā rosina, lai tiktu atzītas katra laulātā tiesības saglabāt savu sākotnējo uzvārdu vai vienlīdzīgi piedalīties jauna uzvārda izvēlē".

43 — Eiropas Padomes Ministru komiteja jau 1978. gadā pieņēma Rezolūciju Nr. (78) 37, ar kuru mudināja šīs Padomes dalībvalstis izskaust jebkādu diskrimināciju starp vīrieti un sievieti uzvārdu tiesiskajā regulējumā, bet vēlāk — Ieteikumu Nr. 1271 (1995) (skat. interneta vietnē: http://assembly.coe.int).

44 — Es atgriezīšos pie M. Runevičas-Vardinas situācijas attiecībā uz viņas laulības uzvārdu saistībā ar EKL 18. panta interpretāciju.

45 — Es atgādinu, ka tad, ja nav diferenciācijas, nav iespējama diskriminācija. Skat. it īpaši 2000. gada 14. marta spriedumu apvienotajās lietās C-102/98 un C-211/98 *Kocak* un *Örs* (*Recueil*, I-1287. lpp., 52. un nākamie punkti) attiecībā uz dzimšanas datuma norādīšanu civilstāvokļa reģistros.

76. Likumīgais mērķis, kuru var lietderīgi minēt apstrīdēto tiesību aktu atbalstam, ir mērķis nodrošināt valsts valodas aizsardzību, lai saglabātu nacionālo vienotību un uzturētu sociālo kohēziju.

77. Šajā ziņā ir jānorāda uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru šajā jomā, kura noteikti ir jāņem vērā [46] vēl jo vairāk tāpēc, ka no piezīmes ar paskaidrojumiem par Eiropas Savienības Pamattiesību hartu [47] izriet, ka tās 7. pantā garantētās tiesības atbilst tiesībām, kas paredzētas ECPAK 8. pantā, un ka ierobežojumi, kas uz tām likumīgi var tikt attiecināti, ir tādi paši kā tie, kas ir pieļaujami attiecībā uz minētās konvencijas 8. panta 2. punktu [48].

78. Nenoliedzami ECPAK nav neviena noteikuma, kas skaidri apliecinātu personas tiesības uz sava uzvārda un personas identitātes aizsardzību. Tomēr, pieņemot ECPAK 8. panta plašu interpretāciju, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir lēmusi, ka privātpersonas uzvārds attiecas uz tās privāto un ģimenes dzīvi, ņemot vērā, ka tas ir personas identifikācijas veids un saikne ar ģimeni [49].

79. Es uzsveru, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesai bija jālemj par lietu, kura ir līdzīga šai pamata lietai un kurā prasītāja apstrīdēja sava uzvārda "latviskojumu piespiedu kārtā". Tā noraidīja šo prasību kā acīmredzami nepamatotu, nolemjot, ka, pat ja apspriežamā prakse, kas izpaužas kā uzvārdu transliterācija, var izraisīt iejaukšanos attiecīgās personas privātajā un ģimenes dzīvē, ar to tomēr netiek pārkāptas ECPAK prasības, jo šī prakse, pirmkārt, ir noteikta ar likumu, otrkārt, attiecas uz vienu vai vairākiem likumīgiem mērķiem ECPAK 8. panta 2. punkta izpratnē un, treškārt, ir nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā to sasniegšanai [50]. Minētā tiesa nesen atgādināja, ka šajā jomā galvenokārt ir jāņem vērā varasiestāžu dotais un valsts tiesas pieņemtais pamatojums, vērtējot, vai "nepieciešamība"

46 — Attiecībā uz dalībvalstu pienākumu, piemērojot Savienības tiesības, aizsargāt pamattiesības skat. 2007. gada 11. oktobra spriedumu lietā C-117/06 *Möllendorf* un *Möllendorf-Niehuus* (Krājums, I-8361. lpp., 78. punkts un tajā minētā judikatūra).

47 — OV 2007, C 303, 20. lpp.

48 — Skat. ģenerāladvokātes Šarpstones [*Sharpston*] secinājumus lietā C-208/09 *Sayn-Wittgenstein* (vēl tiek izskatīta, 9. un 10. punkts).

49 — Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 22. februāra spriedums lietā *Burghartz* pret Šveici (A sērija, Nr. 280-B, 24. punkts), 1994. gada 25. novembra spriedums lietā *Stjerna* pret Somiju (A sērija, Nr. 299-B, 37. punkts), 1996. gada 24. oktobra spriedums lietā *Guillot* pret Franciju (*Recueil des arrêts et décisions*, 1996-V, 21. punkts) un 2008. gada 1. jūlija spriedums lietā *Daróczy* pret Ungāriju (prasība Nr. 44378/05, 32. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta Džeikobsa [*Jacobs*] secinājumus lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Konstantinidis* (iepriekš minēts, 33., 40. un 41. punkts), kā arī šī paša ģenerāladvokāta secinājumus lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Garcia Avello* (iepriekš minēts, 66. punkts).

50 — Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 7. decembra spriedums lietā *Kuharec alias* Kuhareca pret Latviju (prasība Nr. 71557/01).

pēc ierobežojuma, kas noteikts tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, ir pārliecinoši pamatota [51].

80. Arī, pēc manām domām, pašas par sevi Savienības tiesības neaizliedz dalībvalstīm noteikt vārdu un uzvārdu rakstības noteikumus, lai aizsargātu valsts valodu. Es uzsveru, ka saskaņā ar ES līguma 4. panta 2. punktu Savienība respektē savu dalībvalstu nacionālo identitāti.

81. Tomēr būtiskais jautājums ir noteikt, vai Lietuvas tiesību aktos ir ievērots samērīguma princips attiecībā uz sasniedzamo mērķi aizsargāt valsts valodu [52].

82. Igaunijas valdība uzskata, ka prasībām pēc gan atbilstīgiem, gan nepieciešamiem pasākumiem atbilstu sistēma, kas ietver pasākumus, ar kuriem praktiski un bez ievērojamām neērtībām tiktu sasaistītas uzvārda formas, kā arī paredzēta iespēja noteikt tā sākotnējo formu.

83. Turklāt Lietuvas valdība norāda, ka tā ir iesniegusi Lietuvas parlamentā likumprojektu ar mērķi radīt iespēju noteiktu kategoriju personu vārdus un uzvārdus atveidot, izmantojot ne tikai valsts valodas burtus, bet arī citus latīņu alfabēta burtus (ar vai bez diakritiskajām zīmēm) [53].

84. Šie fakti pierāda, ka ir iespējams izvēlēties mērenāku ceļu nekā tas ceļš, kas noteikts ar pamata lietā apspriežamajiem tiesību aktiem, un ka pasākumi, kas pašlaik tiek izmantoti Lietuvas Republikas noteiktā mērķa sasniegšanai, ir nesamērīgi.

85. Šajā ziņā, pēc manām domām, SCSK Konvencija Nr. 14 [54], varētu kalpot par lietderīgu iedvesmas avotu EKL interpretācijai,

51 — Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010. gada 2. februāra spriedums lietā *Kemal Taşkin* un citi pret Turciju (prasības Nr. 30206/04, 37038/04, 43681/04, 45376/04, 12881/05, 28697/05, 32797/05 un 45609/05, 49. punkts).

52 — Šajā ziņā es norādu, ka *Konstitucinis Teismas* (Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa) 1999. gada 21. oktobrī pieņēma lēmumu, saskaņā ar kuru Lietuvas Republikas pilsoņu pasēs vārds un uzvārds ir jānorāda valsts valodā, pamatojot, ka citu rakstu zīmju iekļaušana varētu kaitēt valsts interesēm, jo tiktu ne tikai apdraudēts valsts valodas konstitucionālais princips, bet arī valdības, pašvaldību un citu iestāžu, uzņēmumu un organizāciju pienācīga darbība. Pēc tam 2009. gada 6. novembra lēmumā, ar kuru tiek interpretēts iepriekšējais lēmums, minētā tiesa precizēja, ka uzvārda norādīšana sākotnējā formā ir pieļaujama Lietuvas pases sadaļā "Citas norādes", ja kāds valsts pilsonis to vēlas.

53 — Likumprojekts par uzvārdu un vārdu rakstību oficiālos dokumentos (*Vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projektas*), iesniegts 2009. gada 14. janvārī (Nr. XIP-1644). Lietuvas parlaments minēto projektu noraidīja. Darbi turpretī turpinās attiecībā uz likumprojektu (Nr. XIP-1668), kuru iesniegusi grupa parlamenta deputātu un kura saturs ir mazāk liberāls (skat. interneta vietnē: www.lrs.lt).

54 — Starptautiskās Civilstāvokļa komisijas (SCSK), kas ir 1950. gadā izveidota starpvaldību institūcija, kuras sastāvā ir 16 Eiropas valstis, uzdevums it īpaši ir izstrādāt konvencijas ar saistošu spēku, kuru mērķis ir saskaņot dalībvalstīs spēkā esošos nosacījumus personu statusa un spēju, kā arī ģimenes un pilsonības jomā.

jo šī konvencija pauž starptautisko tiesību augstu standartu attiecībā uz ārzemnieku vārdu un uzvārdu atveidojumu civilstāvokļa reģistros [55].

86. It īpaši SCSK Konvencijas Nr. 14 2. pantā ir noteikts, ka tad, ja kādas līgumslēdzējas valsts varasiestādēm ir jāizdod civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošs dokuments un šim nolūkam tiek iesniegts kāds civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošs dokuments vai jebkāds cits dokuments, ar ko apliecina vārdus un uzvārdus, kas rakstīti ar tādiem pašiem burtiem kā burti valodā, kurā jāizdod dokuments, šie identitātes fakti ir jāatveido burtiski, bez grozījumiem un netulkojot, iekļaujot arī diakritiskās zīmes pat tad, ja šādu zīmju minētajā valodā nav. Šai konvencijai pievienotajā paskaidrojošajā ziņojumā attiecībā uz šo pantu ir precizēts, ka "burtiskā atveidojuma noteikums tiek piemērots arī diakritiskajām zīmēm", ka tās "ir jāatveido pat tad, ja tādu nav valodā, kurā dokuments ir jāizdod", un ka, "[ja] dokuments tiek sagatavots ar rakstāmmašīnu, diakritiskās zīmes vajadzības gadījumā pievieno ar roku".

87. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka atbilstoši EKL 12. panta pirmajai daļai dalībvalstu varasiestādēm citu dalībvalstu pilsoņu identitātes dati ir jāatveido burtiski, tostarp izmantojot diakritiskās zīmes, kas ir atļautas minētajās valstīs.

b) Par EKL 18. panta interpretāciju attiecībā uz dažādiem prasījumiem par civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošu dokumentu grozīšanu

88. EKL 18. panta 1. punktā ar tiešu iedarbību tiek garantētas [56] ikviena Savienības pilsoņa tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā.

89. Tiesas iepriekšējo judikatūru attiecībā uz tiesību aktiem par vārdu un uzvārdu atveidojumu civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos īsumā var rezumēt šādi [57]. Tā kā jau tika atgādināts, ka šajā jomā kompetentas ir dalībvalstis, šķēršļi EKL 18. pantā paredzētajai pārvietošanās brīvībai tiek konstatēti tikai tad, ja tiek pierādīts, ka pastāv nopietnas neērtības. Šādu šķēršļu iespējamam pamatojumam ir nepieciešama, pirmkārt, likumīgu

55 — Minētās konvencijas preambulā ir noteikts, ka tās mērķis ir "nodrošināt vārdu un uzvārdu vienveidīgu atveidojumu civilstāvokļa reģistros".

56 — 2002. gada 17. septembra spriedums lietā C-413/99 *Baumbast* un *R* (*Recueil*, I-7091. lpp., 94. punkts).

57 — Papildus skat. ģenerāladvokātes Šarpstones secinājumus lietā *Sayn-Wittgenstein* (iepriekš minēti, 11. un nākamie punkti, kā arī minētā judikatūra).

mērķu esamība saistībā ar sabiedriskās kārtības apsvērumiem, nevis tikai administratīvām iespējām, un, otrkārt, samērīgu pasākumu esamība šādi noteikta mērķa sasniegšanai [58].

90. Šajā gadījumā attiecībā uz M. Runevičas-Vardinas situāciju saistībā ar viņas vārda un uzvārda [atveidojumu] viņas dzimšanas apliecībā, es, tāpat kā lielākā daļa lietas dalībnieku, kas iesnieguši apsvērumus, uzskatu, ka EKL 18. panta noteikumi tai ir piemērojami, jo attiecīgā persona ir īstenojusi šajā normā paredzētās tiesības, dodoties apmesties uz dzīvi un strādāt citās dalībvalstīs, kas nav viņas izcelsmes dalībvalsts.

91. M. Runeviča-Vardina apgalvo, ka no iepriekš minētajiem spriedumiem lietās *Garcia Avello*, kā arī *Grunkin* un *Paul* skaidri izriet, ka ar Lietuvas tiesību aktiem nesamērīgi tiek aizskarta viņas kā Savienības pilsones pārvietošanās brīvība. Viņa norāda, ka, transkribējot tādus vārdus un uzvārdus, kas nav lietuviešu izcelsmes, ar lietuviešu valodas burtiem, tiek radīta jauna personas identitāte, kas traucē citās Savienības valstīs dzīvojošām personām, tādām kā viņa pati, būt identificējamām pēc to autentiskā vārda un uzvārda un liek tām saskarties ar nopietnām grūtībām privātajā un profesionālajā dzīvē.

92. Es turpretī uzskatu, ka attiecībā uz M. Runevičas-Vardinas dzimšanas apliecību neērtības, ko viņa min, nav pamatotas, ņemot vērā, ka viņas vārds un pirmslaulības uzvārds tai ir piešķirti dalībvalstī, kurā viņa ir dzimusi, nav tikuši mainīti kopš dzimšanas un ir norādīti tieši tajā pašā formā it īpaši viņas pasē. Turklāt apspriežamo tiesību aktu noteikumi nav nelabvēlīgāki dažiem valsts pilsoņiem tikai tāpēc, ka tie vēlāk ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos citā dalībvalstī.

93. Attiecībā uz L. P. Vardina situāciju saistībā ar viņa vārdiem laulības apliecībā lietas dalībnieki, kas iesnieguši apsvērumus, vienprātīgi uzskata, tāpat kā es, ka EKL 18. pants ir piemērojams.

94. Es pievienojos Komisijas viedoklim, kad tā, atsaucoties uz iepriekš minēto spriedumu lietā *Konstantinidis*, uzsver, ka ir jādara viss, lai nodrošinātu, ka visu Savienības pilsoņu vārds un uzvārds tiktu nostiprināts stingri un ilgtspējīgi, tā, lai ļautu tiem bez šķēršļiem īstenot tiesības, ko nodrošina Savienības pilsonība.

95. Lietuvas valdība precizē, ka tādos dokumentos kā uzturēšanās atļaujas vai civilstāvokļa reģistrāciju apliecinoši dokumenti (dzimšanas, laulības un miršanas apliecības), kas Lietuvā tiek izsniegti citu dalībvalstu pilsoņiem, šo personu vārdi un uzvārdi tiek

58 — Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir lēmusi, ka neērtībām, kas tiek paciestas tādu tiesību aktu dēļ, kas attiecas uz uzvārdu, ir jābūt noteikta smaguma vai nozīmīguma, lai tiktu konstatēts privātās dzīves neaizskaramības pārkāpums (Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Štjerna* pret Somiju, iepriekš minēts, 42. punkts).

atveidoti, izmantojot latīņu alfabēta burtus un ievērojot izcelsmes valstī noteikto rakstību, tostarp burtus "w", "x" un "q", kuru nav lietuviešu valodas alfabētā, tomēr neizmantojot diakritiskās zīmes.

96. Es uzskatu, ka tādi tiesību akti tikai daļēji pārkāpj L. P. Vardina tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos citā dalībvalstī. Starptautisko sakaru ikdienas dzīvē diakritiskās zīmes bieži vien tiek izlaistas it īpaši tāpēc, ka datorsistēmas atļauj lietot tikai angļu valodas alfabētu, kā jau iepriekš norādīju. Tas attiecas ne tikai uz aviobiļetēm, bet tikpat bieži arī uz digitālajām veidlapām vai kredītkartēm. Personai, kura nepārvalda kādu svešvalodu, bieži vien diakritisko zīmju nozīme nav zināma, un šī persona tās pat nepamana. Pēc manām domām, ir maz iespējams — un šajā gadījumā es pamatojos uz personīgo pieredzi —, ka diakritisko zīmju izlaišana pati par sevi var radīt vajadzību pamatot iemeslus, kuru dēļ personai ir divkārša identitāte. Reālas un nopietnas neērtības iespējamība, kas izrietētu no šādas izlaišanas, man tādējādi šķiet izslēgta.

97. Turpretī es uzskatu, ka atteikums citu dalībvalstu pilsoņu civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos izmantot tādus latīņu alfabēta burtus, kādu nav valsts valodas alfabētā, var radīt šīm personām pietiekami nopietnas neērtības, lai atturētu viņas no to pārvietošanās brīvības īstenošanas. Tomēr man nešķiet, ka tāds būtu Lietuvas gadījums, jo saskaņā ar Lietuvas valdības sniegto informāciju pārējo dalībvalstu pilsoņu uzvārdi var tikt transkribēti ar tādiem burtiem, kā tas noticis arī šajā lietā apspriežamajā gadījumā, kurā L. P. Vardina uzvārds Lietuvā izsniegtajā laulības apliecībā tika atveidots ar burtu "W".

98. Attiecībā uz M. Runevičas-Vardinas situāciju saistībā ar viņas laulības uzvārdu, kas minēts viņas laulības apliecībā, pēc manām domām, EKL 18. pants ir piemērojams un ar to var liegt tādus tiesību aktus kā pamata lietā apspriežamie tiesību akti, kā uzskata arī lielākā daļa lietas dalībnieku, kas iesnieguši apsvērumus.

99. Polijas valdība uzsver, ka vārda vai uzvārda transkripcijas grozīšana nopietni pārkāpj to personu tiesības, kuru vārdi vai uzvārdi tiek grozīti. Civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošie dokumenti un citi dokumenti tiekot izmantoti ne tikai tās valsts teritorijā, kura tos grozījusi saskaņā ar savas valodas noteikumiem, bet arī visu pārējo Savienības dalībvalstu teritorijā un ārpus Savienības. Tā uzskata, ka citas dalībvalsts pilsonis, kas nepazīst ne

kādas valodas burtus, ne to izlasīšanas noteikumus, varētu nespēt secināt, vai divi uzvārdi, kas minēti divos atsevišķos dokumentos, patiesībā ir viens un tas pats uzvārds. Tomēr, kā es jau iepriekš norādīju, man šķiet, ka Tiesa nevar pamatoties uz to, ka ģimenes saites starp diviem laulātajiem tiktu pieņemtas vai izslēgtas tikai tāpēc vien, ka tiem ir vienādi vai atšķirīgi uzvārdi.

100. Lai pamatotu tādu trūkumu, Lietuvas valdība min lietuviešu valodas intereses un tradīcijas. Nav noliedzams, ka valsts valodas aizsardzība var būt objektīvs vispārējo interešu apsvērums Savienības tiesību izpratnē. Tomēr, kā ir uzsvēris ģenerāladvokāts Džeikobss, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru [59], plašā rīcības brīvība, kas dalībvalstīm ir vārdu un uzvārdu rakstības jomā, nedrīkst radīt tādas sekas, ka tiktu nesamērīgi ierobežotas Savienības pilsoņu tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos visās dalībvalstīs. Neatkarīgi no viņu izcelsmes dalībvalsts — tiem nedrīkst tikt nodarīts kaitējums tikai tāpēc, ka tie ir īstenojuši šīs tiesības [60]. Šajā gadījumā ir pārkāptas M. Runevičas-Vardinas tiesības, kas atzītas pārējiem Lietuvas pilsoņiem, iegūt sava vīra uzvārdu sākotnējai rakstībai atbilstīgā formā, un tas noticis tāpēc, ka viņa stājusies laulībā ar citas dalībvalsts pilsoni, ar kuru viņa satikās, īstenojot savas tiesības uz brīvu pārvietošanos.

101. Pēc manām domām, Lietuvas tiesību normas nav uzskatāmas par piemērotu un vajadzīgu līdzekli valsts valodas aizsardzības mērķa sasniegšanai. Ir iespējami citi mazāk ierobežojoši risinājumi, ņemot vērā attiecīgās personas tiesības. Pietiek konstatēt, ka Lietuvas tiesību aktos jau tiek atļauta valsts valodas alfabētā neesošu burtu izmantošana citu dalībvalstu pilsoņu, tādu kā L. P. Vardins, civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos, lai secinātu, ka šīs valodas aizsardzība netiktu nopietni apdraudēta arī tad, ja viņa sievas uzvārda atveidojumā tiktu izmantots burts "W".

59 — Ģenerāladvokāta Džeikobsa secinājumi lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Garcia Avello* (iepriekš minēts, 66. un nākamie punkti).

60 — 2002. gada 11. jūlija spriedums lietā C-224/98 *D'Hoop* (*Recueil*, I-6191. lpp., 28.–31. punkts): "Ja uz Savienības pilsoni visās dalibvalstīs būtu jāattiecina tāds pats tiesiskais režīms kā tas, kāds tiek piemērots attiecīgo dalibvalstu pilsoņiem, kuri atrodas līdzīgā situācijā, ar pārvietošanās brīvību nebūtu saderīgs fakts, ka Savienības pilsonis kādā dalibvalstī, kuras pilsonis viņš ir, atrastos mazāk labvēlīgā situācijā nekā tā, kurā viņš atrastos tad, ja nebūtu izmantojis Līgumā paredzētās iespējas attiecībā uz pārvietošanās brīvību. Minētās iespējas nebūtu pilnībā efektīvas, ja kādas dalibvalsts pilsoni no to izmantošanas varētu atturēt šķēršļi, ko, viņam atgriežoties savā izcelsmes valstī, radījuši tiesību akti, kuros paredzēts sods par to, ka viņš tās izmantojis."

## V — Secinājumi

102. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai sniegt šādas atbildes uz *Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem:

Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvas 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nav piemērojams tādām valsts tiesību normām kā pamata lietā apspriežamās tiesību normas.

Pamata lietas apstākļos EKL 12. panta pirmā daļa, ar ko ir aizliegta diskriminācija pilsonības dēļ, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek aizliegts dalībvalstij savos tiesību aktos noteikt, ka tās pilsoņu vārds vai uzvārds civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos ir jāatveido, izmantojot tikai valsts valodas burtus un neizmantojot diakritiskas zīmes, ligatūras vai citus grafiskus grozījumus latīņu alfabēta burtos, kas tiek izmantoti citās valodās. Ar šo pantu turpretī ir aizliegts šādu praksi attiecināt uz citas dalībvalsts pilsoņiem.

Pamata lietas apstākļos EKL 18. panta 1. punkts, kas nosaka, ka ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un pastāvīgi uzturēties dalībvalstu teritorijā, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstij ir aizliegts savos tiesību aktos noteikt, ka citas dalībvalsts pilsoņa vārds vai uzvārds, vai arī laulības uzvārds, ko ir izvēlējies kāds tās pilsonis, kas stājies laulībā ar citas dalībvalsts pilsoni, var tikt atveidots civilstāvokļa reģistrāciju apliecinošos dokumentos, tikai izmantojot valsts valodas burtus. Turpretī ar šo pantu dalībvalstij nav noteikts pienākums izmantot diakritiskas zīmes, ligatūras vai citus grafiskus grozījumus latīņu alfabēta burtos, kas tiek izmantoti citās valodās.